

VERNACULAIRE ARCHITECTUUR

en

DE PARADOX VAN MODERNITEIT

Bewerking met ChatGPT

Inleiding

Vernaculaire architectuur — bouwen zonder architect, ontstaan uit lokaal gebruik, beschikbare materialen en klimatologische omstandigheden — wordt binnen het hedendaagse architectuurdiscours zonder aarzeling als architectuur erkend.

Zij kent geen individueel auteurschap, geen expliciet ontwerp en geen theoretisch kader.

Zij ontstaat uit herhaling, ervaring en noodzaak.

Niet als concept, maar als gevolg.

Juist deze vorm van bouwen heeft binnen de moderniteit een bijzondere betekenis gekregen.

Architecten als **Le Corbusier** zagen in de vanzelfsprekendheid van mediterrane dorpen een helderheid en logica die het moderne bouwen zocht te hervinden. Ook de Catalaanse architect **Josep Lluís Sert** onderzocht hoe klimaat, oriëntatie, massa en gebruik in vernaculaire structuren samenkomen tot een vanzelfsprekende ordening.

Vernaculaire architectuur werd daarmee niet alleen gezien als verleden, maar ook als referentie — als bewijs dat bouwen kan functioneren zonder overbodige complexiteit.

En toch blijft dit opmerkelijk.

Want wat hier wordt erkend als architectuur, ontstaat zonder datgene wat de moderniteit als haar fundament beschouwt: ontwerp, intentie en auteurschap.

Daarin schuilt een fundamentele spanning.

Het moderne begrip van architectuur

De moderniteit heeft architectuur in belangrijke mate gedefinieerd als een bewuste daad: als ontwerp, als intentie, als uitdrukking van een idee.

De architect verschijnt daarin als auteur.

Het gebouw als object.

Het ontwerp als beginpunt.

Vanuit dit kader zou vernaculaire bouw buiten het begrip architectuur moeten vallen.

Zij voldoet immers niet aan deze voorwaarden.

En toch gebeurt het omgekeerde.

Erkenning zonder consequentie

Vernaculaire architectuur wordt niet uitgesloten, maar omarmd.

Zij wordt bewonderd, gedocumenteerd en gepresenteerd als voorbeeld van kwaliteit.

Zij toont een vanzelfsprekende afstemming tussen mens, omgeving en gebruik.

Zij functioneert zonder uitleg.

Zij veroudert zonder haar betekenis te verliezen.

Zij is robuust, aanpasbaar en lokaal verankerd.

Wat daar ontstaat, wordt herkend als architectuur —

zelfs wanneer het niet als zodanig bedoeld is.

En juist daarin ligt de paradox.

Met deze erkenning wordt impliciet zichtbaar dat architectuur kan ontstaan zonder ontwerpintentie, zonder auteurschap en zonder theoretisch kader.

Dat ondermijnt het moderne uitgangspunt.

Toch leidt deze erkenning zelden tot een herziening daarvan.

Vernaculaire architectuur blijft een uitzondering.

Zij wordt bestudeerd, maar niet gevolgd.

Zij wordt bewonderd, maar niet als vertrekpunt genomen.

De uitkomst wordt erkend.

De houding niet.

De onderliggende tegenstelling

Het verschil zit niet in vorm of techniek, maar in houding.

Vernaculaire bouw ontstaat uit afstemming.

Zij is het resultaat van een voortdurend proces waarin mens, plaats en gebruik zich tot elkaar verhouden.

Niet vooraf vastgelegd,

maar groeiend in de tijd.

Het moderne bouwen vertrekt veelal vanuit intentie en concept.

Het zoekt naar oplossingen, naar vormen, naar vernieuwing.

Waar vernaculaire bouw zich voegt naar wat er is,
probeert het moderne bouwen te definiëren wat er moet zijn.

Daarin ontstaat een fundamenteel verschil.

NOVIOTECTO

Binnen NOVIOTECTO wordt deze tegenstelling niet opgeheven, maar zichtbaar gemaakt.

Niet door vernaculaire architectuur te herhalen of te idealiseren,
maar door te benoemen wat daarin werkzaam is.

Afstemming is geen methode, geen stijl en geen systeem.
Zij laat zich niet vastleggen en niet reproduceren.

Maar zij kan wel herkend worden.
En zij kan beoefend worden.

Daarmee verschuift het begrip architectuur.

Architectuur is niet langer uitsluitend het resultaat van ontwerp,
maar datgene wat ontstaat wanneer afstemming aanwezig is.

Slot

Wat in de moderniteit als uitzondering wordt gezien,
raakt daarmee aan de kern.

Niet als historisch verschijnsel,
maar als blijvende mogelijkheid.

De vraag is dan niet langer of vernaculaire architectuur als architectuur kan worden beschouwd,
maar wat haar bestaan zichtbaar maakt.

Niet een andere vorm,
maar een andere houding.